

9 mm skarp ptr m/39D – patronen som inte blev och som inte heller var.....

Rubriken är förstås en travesti om en vision vilken tyvärr inte hade förutsättningar att lyckas. Under decennierna 50-, 60- o. 70 talen världen över skulle mycket nytt hända inte minst vad det gällde infanterivapen. Automatkarbinfrågorna började att göra sig gällande, diskussionerna om kalibrar ”stöttes o. blöttes” – och i USA hade serieleveranserna av automatkarbiner sedan länge pågått.

Här hemma var det förstås en spegling av diskussionerna – med den försiktighet och obeslutsamhet som alltid präglar ett litet land i skuggan av stormakterna – och som i flera fall har präglat svensk vapenanskaffning från Remingtonepoken över Mauser dito och som fortsatt in på 1900-talet!

Kpist m/45 är ett synnerligen gott vapen med stor precision och god verkan (9 mm m/39B), nackdelen var 9 mm ammunitionens begränsade räckvidd med en bantopp för 300 m-banan på 130 cm. Konsekvensen med den höga bantoppen innebar att ett relativt litet fel i avståndsbedömningen starkt reducerar verkan i målet varför diskussionerna i medlet av 1960-talet utmynnade i önskemålet att optimera kpist m/45 och dess ammunition. Då det fanns ett uttalat krav på att vapnet för lång tid skulle komma att ingå i olika organisationsenheter så framstod scenariot med en optimering av vapen och ammunition som rationellt. Den stora vapenstocken av kpist m/45 representerade ett värde av ca 60 miljoner kr – vilket också ansågs vara av väsentlig anledning.

I ”PM angående försök med ny patron för kpist” av den 4/5 1966 var bakgrunden till försöken ett önskemål - att undersöka möjligheterna att i första hand genom ändring av ammunitionen öka den praktiska räckvidden för kpist m/45B till 300 m. Kraven var en flackare kulbana med en högsta bantopp av ca 60 cm för 300 banan (innebärande en utgångshastighet 600 m/s) samt att verkan i målet (genomslag) i hjälm och kroppsskydd kvarstod oförändrat. Tankegången enligt ovan i stort var, att förbättrad ammunition och ny pipa skulle vara en möjlig väg, inga andra ändringar på vapnet skulle förutsättas.

Beställningen lades i maj 1966 med en ekonomisk ram omslutande 55000

kr, med avrapportering i december 1966 – avrapporteringen framflyttades senare till april 1967.

De alternativ som diskuterades samt prövades var:

- 1. Patronhylsa med "flaskhalstyp"*
- 2. Drivspegelalternativ*
- 3. Projektil, som drages till kaliber i skjutögonblicket*
- 4. Försök med 5,7 x 33 (nedstrypt 7 x 33 Sako)*
- 5. Försök med ptr .22 Remington Jet*

Den utveckling som nu startade "höll en låg profil" - förstås – för ett förverkligande av intentionerna om bibehållen verkan i hårda mål över längre skjutavstånd med i princip en oförändrad kulsprutepistol skulle ju vara hårdvaluta i vår omvärld. Nu kunde dock – inom tillåtna vapenändringar – målsättningens krav ej uppnås. Patronerna dyker upp här och var – är listade i The International Case-Type Register (Vidar Andresen) samt i andra kataloger och sammanställningar för samlare – typexemplet är 5,7 x 33 under epitetet "swedish experiment".

Ammunitionsdetaljerna ovan – tomma patronhylsor och projektiler har samlats genom åren -

flecetten - överst – representerar en av ett antal olika genomslagskroppar i alternativ 2
alternativ 3 med tre projektiler som drages till kaliber i skjutögonblicket
alternativ 4 5,7 x 33 (nedstrykt 7 x 33 Sako)
alternativ 5 .22 Remington Jet

Initialt uppställdes följande krav:

- 1. ptr skall kunna användas upp till 300 m skjutavstånd. Bantoppen för 300 m banan bör ej överstiga 0,6 m.*
- 2. på 300 m skjutavstånd skall genomslag i hjälm och kroppsskydd erhållas.*
- 3. hel- och halvautomatisk funktion i värme och kyla (-40°C).*
- 4. a. i princip medges endast ändring av pipa och riktmedel*
b. önskemål är att även standardpipa skall vara användbar
- 5. vid enkelskott bör spridningen understiga 2°*
- 6. kostnaden bör ej överstiga kostnaden för 9 mm sk ptr m/39 B med mer än 50 %.*

Resultat:

(1) Patronhylsa av flaskhalstyp – Försöket omfattade 7 st projektilvarianter samt 18 olika krut. Kraven kunde inte uppfyllas på grund av för litet laddningsrum.

(2) Drivspegelsalternativ – huvudsakligen för stor projektilvikt vilket innebar att V_0 ej kunde ges erforderliga värden.

(3) Projektil som drages till pipkaliber i skjutögonblicket - trots relativt höga V_0 -värden kunde uppställa krav ej innehållas på grund av för stor retardation som funktion av låg projektilvikt.

(4) Försök med patron 5,7 x 33 – patronen gav god verkan samt uppfyllde övriga ballistiska krav men tarvade vapenändringar – förutom av pipa även av magasin, förstärkt bakstycke samt anordning för att retardera slutstycksrörelsen. Man gjorde också bedömningen att nytt slutstycke var erforderligt. Kvarvarande konstruktions- och försöksarbete beräknades kosta ca kronor 100000:-. Kostnaderna för vapenändringarna beräknades till 330:-/vapen varför alternativet ej bedömdes vara realistiskt.

(5) Försök med patron .22 Remington Jet – patronen bedömdes fylla angivna krav på verkan och banhöjd även om den var svagare än 5,7 x 33. Relativt stora vapenändringar måste dock även här göras om en inte lika stora och kostnadskrävande som på 5,7 x 33.

Kostnaderna för kvarvarande konstruktions- och försöksarbete beräknades uppgå till ca kronor 50000:-. Kostnaderna per vapen beräknades till ca 160:- kronor. Även här bedömdes alternativet ej vara realistiskt med hänsyn till de kapitalinsatser som krävdes för ändringens genomförande.

Så har då några rader präntats (högst summariskt) om något som genom åren framstått som ett frågetecken – och det är förstås författarens förhoppning att detta frågetecken nu har ”rätats ut”.

Eskilstuna 20200229

Claes-Göran Ros